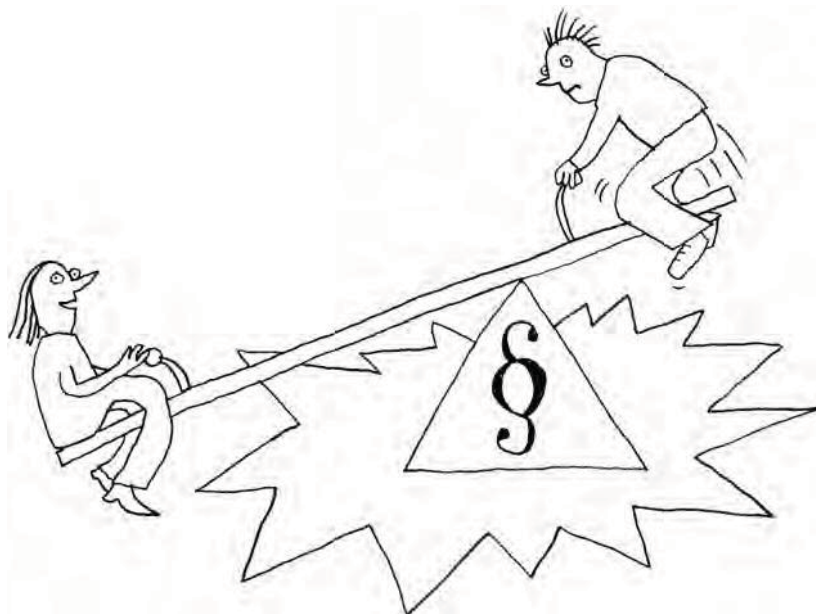

Глава 5

Спроведување на правдата на дело

Вовед

Сликата прикажува момче и девојче на нишалка. Потпората која ја држи нишалката не е на средината, па затоа девојчето има подолг лост а момчето пократок. Со тоа девојчето доминира во играта и изгледа дека ужива во тоа. Момчето, кое има несреќен израз на лицето, се обидува да се спушти, но се труди попусто. Ваквите ситуации често водат до караница и конфликт. Потпората во средина го носи симболот на параграф кој упатува на законот.

Сликата може да се протолкува на различни начини и создава интересни прашања. Моќностите на момчето и девојчето се нееднакви, а ова се однесува на проблемот со половата нееднаквост. Изненадувачки, девојчето е тоа кое го има „подолгиот крај“ на стапчето. Можеби девојчето мами, што значи дека го прекршила законот, или пак ужива во предноста дадена од законот како компензација за дискриминацијата на жените во минатото. Тогаш дали е ова фер игра? Дали еднаквоста секогаш е праведна? Чии човекови права се штитат со законот? Дали нечии човекови права се прекршени – и од кого?

Симболот отвора понатамошна перспектива. Кој ги направил правилата на оваа игра? Официјалниот симбол на законот се однесува на државата и владеење на законот. Државата може да се состои од институции кои ја делат моќта и меѓусебно се контролираат со систем на проверки и рамнотежи – собранието, владата и правните судови. Таа може да биде водена од добронамерен или деспотски автократ. Законите се пресудни, бидејќи тие ги претвораат човековите права во граѓански права за граѓаните на една држава. Затоа законите ги заштитуваат човековите права ако тие се прекршени. Сепак, како што покажува сликата, човековите права можат да се прекршат од сограѓаните, а дури и од неправеден закон.

Алтернативно, законот мора да направи рамнотежа меѓу правата на индивидуалните граѓани и да ги одреди границите на индивидуалните човекови права за да се заштитат на правата на другите.

Вежбите во оваа глава се осврнуваат на овие проблеми со праведноста и правдата. Учениците ќе сфатат дека правдата е пресудна за мирот и безбедноста во општеството.

Вежба 5.1. – Не е фер

Образовни цели	Учениците стануваат свесни за нивните концепти за правдата и неправдата.
Ресурси	Општествени науки, јазици.

Процедура

Учениците работат во парови.

1. Наставникот му кажува на секој пар да одбере фотографија.
2. Наставникот им вели на учениците да ја опишат ситуацијата како што тие ја разбираат:
 - „Можам да видам...“ (фактички опис)
 - „Чувствувам дека...“ (емотивна реакција)
 - „Ме тера да помислам на...“ (асоцијации, идеи)

Потоа наставникот им вели да ги класифицираат сликите во три категории:

- Сликите прикажуваат ситуација која е праведна.
 - Сликите го прикажуваат спротивното, еден пример за неправда.
 - Учениците не се сигурни како да ги класифицираат сликите.
3. Паровите формираат групи од четири ученика. Секој пар ја објаснува сликата на другиот пар и треба да ги убеди во расудувањето кое тие го направиле. Сликите со коментарите од групите се прикажуваат во училницата. Секој ученик треба да има време да ги проучи изложбите.
 4. Пленарна сесија:
 - Кои видови на ситуации се опишани како праведни – или неправедни?
 - Беше тешко да се донесе одлука за некои од прикажаните ситуации. Зошто?
 - Кои услови создаваат неправда?
 - Како можат да се променат овие неправедни ситуации?

Продолжение

Учениците формираат неколку групи. Секоја група бира пример за неправда и се занимава со последното прашање: Како може да се надмине оваа форма на неправда?

Прво, тие можат да ги идентификуваат човековите права кои се прекршени во случајот кој се дискутира. Второ, тие можат да бараат начини за заштита и спроведување на човековите права.

Вежба 5.2. – Исклучок

Образовни цели	На учениците им се претставува темата за дискриминација.
Ресурси	Различен број на налепници во боја и една бела налепница.

Процедура

Учениците работат во парови.

1. Наставникот прикачува налепница на челото на секој ученик. Учениците не смеат да знаат која боја ја имаат. Затоа тие треба да ги затворат очите кога ќе ги добиваат налепниците.
2. Учениците ги отвораат очите. Секој ученик треба да ги најде членовите на неговата група, а тие се формираат со боите.
3. Пленарна рунда и размислување. Се предложуваат прашања и информации како следните:
 - Како се чувствувавте кога ја сретнавте првата личност со иста налепница како вашата?
 - Како се чувствуваше личноста со едната бела налепница?
 - Дали се обидовте да си помогнете во вашата група?
 - Како може да се интегрира личноста со белата налепница?
4. Вежбата може да служи како воведување на учениците во односите меѓу малцинските и мнозинските групи во општеството:
 - Кои се исклучоците, исклучените во општеството?
 - Дали тоа да се биде исклучок или маргинален може да биде личен избор?

Продолжение

Оваа вежба може да се продолжи со тоа што една група ќе добие предности. Можно е учениците да се повеќе вклучени, но овој аранжман може исто така да создаде стрес и непријателство. Наставникот треба добро да го познава класот и да биде подготвен соодветно да реагира.

Вежба 5.3. – Сложувалка

Образовни цели	Играта симулира искуство со неправеден третман. Учениците стануваат свесни за нивните реакции на неправедниот третман, кои се засновани на етничките принципи за правдата. Правдата е основна категорија на човековите права. Учениците ја сфаќаат важноста на солидарноста и соработката при надминување на неправдата.
Ресурси	Пликови со едноставни сложувалки, или слики кои се исечени на неколку парчиња.

Процедура

1. Подготовка: треба да има сложувалка за секоја група од 3-4 ученика во класот. Наставниците можат да користат едноставни готови сложувалки или да подготват сложувалки со сечење на слики (пр. разгледници или реклами) на неколку парчиња. Секоја сложувалка треба да се стави во плик. По можност, треба да се стави целосната слика на пликот. Наставникот зема дел од едни сложувалки и ги разменува деловите со други сложувалки. Неколку сложувалки треба да се целосни.
2. Учениците прават групи од околу четири ученика. Наставникот назначува специфична задача на секој член од тимот:
 - ученик одговорен за времето и ресурсите
 - арбитратор кој спречува конфликти и внимава упатствата да се извршат правилно
 - ученик кој го има дупликатот на завршената сложувалка
 - ученик кој ја извршува задачата.

Наставникот дава плик на секоја група заедно со задачата - да ја решат сложувалката во (тесно) определен временски период. Учениците брзо ќе откријат дали нивната сложувалка е во ред и дали можат да добијат поддршка од другите групи.

3. Играта создава јасни победници и губитници. Во зависност од старосната група и реакцијата од учениците, прашањата како што се следните можат да служат за артикулација и евалуација на искуството со позитивната или негативната дискриминација:
 - Како се чувствувавте кога дознавте дека групите имаат различен материјал?
 - Како ќе се чувствувавте ако бевте во различна група?
 - Како се чувствувавте како дел од група која имаше премалку/премногу материјал?
 - Каков начин на однесување помогна или не помогна за успехот на групата?

Продолжение

Учениците се мотивираат да дискутираат за вистински ситуации во кои луѓето немаат еднаков пристап кон важни ресурси (пр. расположливо време, работа, пари, моќ).

Вежба 5.4. – Улогата на законот

Образовни цели	Античките филозофи се повикувале на различни вредности при одредување на улогата на законот. Различните вредности се поврзани со различни социјални и политички системи. Теоријата создава рамка за разгледување на секојдневното искуство, во која нашите вредности се водени од нашите интереси. Учениците се охрабруваат да направат намерни избори на вредности во рамките на човековите права, да ги изнесат за споредба и дискусија и да се држат до нив во секојдневниот живот.
Ресурси	Различни концепти за улогата на законот се запишуваат на голем лист хартија и се прикачуваат на сидот (видете М 1 во делот за материјали).

Процедура

1. Учениците прават групи од 3-4 ученика и добиваат листови со список на правила на однесување (видете М 2 во делот за материјали).
2. Секоја група треба да ги поврзе правилата на однесување со основниот концепт на законот (10 минути).
3. Групите ги проверуваат резултатите.
4. Учениците го одбираат концептот со кој најмногу се согласуваат.
5. Учениците го одбираат концептот со кој најмалку се согласуваат.

Продолжение

Размислување на часот:

- Дали правилата кои ги применувате во вашиот живот одговараат со вашиот избор?
- Дали знаете правила кои спаѓаат во опциите кои ги отфрливте? Дали сте им се спротиставиле? Зошто? Што сте направиле?

Размислување во писмена форма:

- Кон кој концепт на законот најмногу се придржувате и зошто?
- Дадете пет правила од секојдневниот живот кон кои се придржувате.

Материјали

(видете ја следната страна)

М 1: Основни концепти на законот:

1. Целта на законот е да ги спречи индивидуите да ги прекршат правата на другите луѓе (Аристотел).
2. Целта на законот е на секоја личност да ѝ се даде тоа што заслужува (Аристотел).
3. Целта на законот е да се создаде совршено општество (Платон).
4. Законот служи за да се спречи штетата направена преку неправда врз индивидуите (Глаукон).
5. Законот треба да служи за да ги зачува интересите на тие што владеат (Трасимах).
6. Улогата на законот е да го одржи социјалниот мир преку обезбедување на благосостојбата за сите и да ја спроведе праксата на тоа што е корисно за општеството (Протагора).
7. Целта на законот е да ги заштити најслабите.

М 2: Правила

1. Луѓето кои ги брутализираше нивните деца ќе бидат притворени.
2. Државата ќе им гарантира приход за преживување на невработените.
3. Приоритетот за работни места ќе го имаат учениците кои имаат најдобри оценки.
4. Сите работници треба да дадат нешто од нивната заработка како поддршка за потребите на невработените.
5. Секое дејство од една личност што создава штета на друга личност го обврзува сторителот да надомести за неговото дејство.
6. Наставниците треба да се осигурат дека учениците знаат дека законите во нашето општество, како најдобри закони, не смеат да се прекршат.
7. Секоја личност која демонстрира спротиставеност на организацијата на општеството ќе биде упатен во центар за реедукација.
8. Само активностите кои се одобрени од државата, а се за благосостојбата на сите се дозволени.
9. Само тие што плаќаат данок имаат право да гласаат.
10. Сите млади луѓе мораат да припаѓаат на државни организации, за да можат да се активираат во корисна работа.
11. Компаниите треба да постават незагадувачки филтри на оџаците.
12. Никој не смее да шири идеи кои не се признаени од владата како валидни.
13. Државата има право да направи експропријација ако тоа е потребно за јавниот интерес.
14. Директорите на компании имаат право да организираат приватни безбедносни служби.
15. Забрането е да се влезе во домот на која било личност без нејзина дозвола.

Вежба 5.5. – Перспективи за правдата

Образовни цели	Учениците разбираат дека може да има различни перспективи за проблемите во правдата. Учениците создаваат разбирање за балансот меѓу правата и должностите.
Ресурси	Работни листови со перспектива А или Б.

Процедура

1. Се избира едно од правата за испитување.
2. Класот се поделува на групи од 4-6 ученика.
Едната половина од секоја група го добива листот А, другата листот Б.
Секоја подгрупа подготвува колку што е можно повеќе аргументи во одбрана на исказот кој е на нивниот лист.
3. Групите се обединуваат. Членовите на подгрупата А го презентираат нивното гледиште на членовите на подгрупата Б, кои мораат да слушаат внимателно и фаќаат белешки.
Потоа подгрупата Б е на ред.
Презентацијата на аргументи може да се продолжи со период во кој членовите на подгрупите си поставуваат прашања.
4. Подгрупите А и Б ги заменуваат улогите. Тие не смеат однапред да се информираат за овој дел од вежбата.
Тие имаат неколку минути да ги преиспитаат нивните аргументи.
5. Групите се обидуваат да усвојат заедничка позиција при пишувањето за проблемот кој што е тема на дебатата.
6. Прашања за земање во предвид:
 - Кои потешкотии ги имавте при обидувањето да се достигне заедничка позиција?
 - Дали фактот дека ги сменивте улогите ја олесни или отежни работата во вашето согласување?

Продолжение

Наставникот (или учениците) наоѓа(ат) случаи во кои слободата на изразување (или злоупотреба на детскиот труд) е контроверзна тема.

- Како да се избалансираат правата и должностите?
- Дали има должности (или права) кои ограничуваат одредени права?

Треба да се користи информација од медиумите за ваквите случаи. Истражувањето може да се прошири и да вклучи други човекови права, на пр. слободата на движење или правото на имотност.

Материјали

(видете ја следната страна)

Перспектива А: Слобода на изразување

Во едно праведно општество, слободата на изразување е основно човеково право кое не смее да се забрани. Во предвид земете ги следните точки:

- негативните ефекти од цензурата
- политичките последици од нејзиното ограничување и дисидентство
- условите во кои другите земји ја забрануваат
- важноста на слободата на изразување за демократиите
- кој било друг релевантен проблем.

Перспектива А: Злоупотреба на детскиот труд

Законите против злоупотребата на детскиот труд треба строго да се применуваат за да се заштитат правата на децата за игра, учење и растење во здрави возрасни. Во предвид земете ги следните точки:

- немањето образование кое е последица од работењето на децата
- фактот дека децата често работат во нездрави услови
- начинот на кој се експлоатира детскиот труд бидејќи децата не се организирани да протестираат за таков неправеден третман
- кој било друг релевантен проблем.

Перспектива Б: Слобода на изразување

Во едно праведно општество, некогаш потребно е да се забрани слободата на изразување за да се заштитат правата на луѓето. Во предвид земете ги следните точки:

- ефектите од расистичките забелешки врз малцинствата
- начините на кои говорот може да се користи за да се поттикне насилството
- како во некои држави слободата на говор не е ограничена и тоа води кон прекршување на правата
- потребата за промоција на должностите покрај правата
- кој било друг релевантен проблем.

Перспектива Б: Злоупотреба на детскиот труд

Во интерес на помагање на фамилиите да преживеат во тешки економски услови и помагање на децата да имаат активна улога во општеството, децата треба да можат да работат и да помагаат во поддршката на семејството. Во предвид земете ги следните точки:

- фактот дека во некои општества каде вработувањето е ретко, децата може да се единствениот извор на приход за семејството
- фактот дека во многу општества децата традиционално работат подолго од возрасните
- мислењето дека со забранувањето на децата да работат тие бескорисно се изолираат од светот на возрасните
- фактот дека работата може да биде формативно искуство за децата
- кој било друг релевантен проблем.